هەدىس شەرىپتىن

« جەۋاھىرلىكەلىم - رىزائىددىن فاخرىددىن »

قال رسول الله صلى الله عليه والسلم:

« سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز مۇنداق دەپ بۇيرىيدۇ »

خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْاٰنَ وَعَلَّمَهُ

تەرجىمىسى: « سىلەرنىڭ ياخشىراقىڭلار قۇرئان كەرىمنى ئۆگۈنۈپ باشقا كىشىلەرگە ئۆگەتكۈچىلەردۇر.

قۇرئاننى ئۆگۈنۈش ۋە ئۆگىتىشتىن مەقسەت: مەنسى بىلەن كارى بولمىغان ھالدا ئاغزىدا ئوقۇشقىلا ئەھمىيەت بېرىش ئەمەس، ياكى جىنازىلاردا، مېھماندارچىلىق ۋە تويى مەجلىسلەردە، پەتىپۇندا ئوقۇغاندەك مەنسىنى ئويلىماي، ئۇقماي تىراۋىھلەردە ئوقۇش ياكى ئۆلۈكلەر ئۈچۈن قەبرىستاندا خەتمە قۇرئان قىلىش، ئاغزىدىلا چىرايلىق ئوقۇشنى ئۇلۇغ ئىبادەت دەپ ھېسابلاش ئەمەس. بەلكى قۇرئاننىڭ مەزمۇنىنى، مەقسىدىنى چۈشۈنۈش، توغرا يول تېپىش ۋە ئۇنىڭ كۆرسەتمىسىگە ئەمەل قىلىش ۋە دىنىنى ساقلاشدۇر. مەنسىنى چۈشەنمەي ۋە قۇرئاننى سۆزلىگۈچى (ئاللاھ تەئالا) نى كۆڭلىدە ئەسلىمەي ئوقۇغان قۇرئان ئايەتلىرىگە ساۋاپ ئۈمىد قىلىشقا ئورۇن يوق. ﴿ كِتَابٌ اَنزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا اٰيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ اُولُوا الْاَلْبَابِ﴾ (سۈرە ساد 28 - ئايەت) « بۇ قۇرئان مۇبارەك بىر كىتابدۇر كى، ئۇنىڭ ئايەتلىرىنى ئىنسانلار چۈشىنىشى ۋە ئەقىل ئىگىلىرى ئۇنىڭ نەسىھەتلىرىنى قوبۇل قىلىشى دەپ چۈشۈرىدۇق. » دىگەن ئايەت بىزنىڭ بۇ داۋايىمىزغا دەلىلدۇر.

مەشھۇرلىرى يۈز ، مەشھۇر ئەمەسلىرى ئىككى يۈز بولغان « **ئەسھابى سۇپپە** » (مەدىنىدىكى مەسجىتنىڭ سۇپىسىدا ئولتۇرغۇچى ساھابىلار) نىڭ دائىم قىلىدىغان ئىشى قۇرئان كېرىمنى ئۆگۈنۈش ۋە ئۆگىتىش ئۈمۈمەن قۇرئان بىلەن شۇغۇللىنىش بولغاشقا ساھابىلار ئارىسىدا قۇرئانىنىڭ ھەممىسىنى يادلۇالغۇچىلار يىگىرمىگە يەتمەيتتى. نۇرغۇنلىرى بىر - ئىككى سۈرە يادلۇىلىپلا قانائەتلىنەتتى ۋە بارلىق ئۈمرىنى شۇ بىلگىنىنىڭ مەزمۇنىغا ياكى ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىشقا ئىشلىتەتتى.

دۇنيالىق بىلىملەرنى (يېزىقچىلىق ياكى ھېساۋات) ھەر تۈرلۈك ھۈنەر - كەسىپلەرنى ھايات ۋە تۇرمۇش ئۈچۈن ۋاستە قىلىشقا (شۇ ئىشلارنى ئىشلەپ جان بېقىشقا) بولىدۇ. بۇنىڭ زىيىنى يوق. ئەمما دۇنيالىقتىن پايدا تېپىش ئۈچۈن

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

خەلقلەرنىڭ سەدىقىلىرىنى، سۇۋغاتلىرىنى ئېلىپ، ئاش ـ تاماقلىرىنى يەپ كۈن ئۆتكۈزۈشكە قۇرئان كېرىمنى ۋاستە ۋە دەسمى قىلىش بولسا ناھايىتى يامان ۋە زالالەتدۇر (شەرىئەت يولىدىن ئېزىپ كەتكەنلىكدۇر). بۇلار راسۇلۇللاھ'نىڭ « قۇرئاننى ئۇگۇنۇپ باشقىلارغا ئۇگەتكۈچىلەر، سىلەرنىڭ ياخشى كىشىلىرىڭلار » دېگەن يۇقۇرقى خوش خەۋىرىگە ئەمەس بەلكى ئادەملەرنىڭ مال ـ مۈلكىنى ناھەق، ناتوغرىلىق بىلەن يىگۈچىلەر ھەقىدىكى تەھدىتلەرگە تېگىشلىك بولسا كېرەك.

خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي

تەرجىمىسى: « سىلەرنىڭ ياخشىلىرىڭلار ئۆز بالا ـ چاقىسغا ياخشى بولغۇنىڭلاردۇر. مەنمۇ ئۆز بالا ـ چاقىسغا ياخشىلىق قىلغۇچىلار جۈملىسىدىنمەن. »

« ئەھل » دىمەك قىزبالا ۋە يېقىنلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان ئۇمۇمى بىر سۆز بولسىمۇ، بۇ ھەدىستىكى « ئەھل » دىن ئايالالارلا مەقسەت قىلىنغانلىقى بىلىنىدۇ.

ئايالالار، ئەرلەرنىڭ ئۆزلىرىدىن كۈچلۈك ۋە تەدبىرلىك بولۇشى سەۋەبىدىن ئۆزىنى ئەرلەر ئۆچۈن يارىتىلغان مەخلۇقلار دەپ تونۇيدۇ ۋە ئەرلەردىن ھەر ـ قانچە خولۇق كۆرسىمۇ ئۇنىڭغا قارشى تۇرۇشقا ھەقسىز يوق دەپ ئويلايدۇ. بۇ ئەھۋال ئۇ زامانلاردا پۈتۈن دۇنيا خەلقىدە ئومۇمى ئىدى. ئىسلام دىنى كېلىپ، ﴿ **الرجال قوامون على النساء بما فضل الله بعضهم على بعض وبما انفقوا من اموالهم** ﴾ (نىسا سۈرىسى 34 ـ ئايەت) « **ئەرلەر ئۆچۈن ئايالالار ئۈستىدە قانداق مەسئۇلىيەت بولسا ئايالالار مەنپەئەتى ئۆچۈن ئەرلەر ئۈستىدىمۇ ھەم شۇنداق مەسئۇلىيەت بار** » دېگەن ئايەت كەرىمى بىلەن يۇقۇرقىدەك تونۇش ۋە ئېتىقاتنى تۈزەتتى. ئايالالار ئۈستىدە ئەرلەرنىڭ **ھەققى** بولغاندەك ئەرلەر ئۈستىدە ئايالالارنىڭمۇ ھەققى بار. ئەرلەرنىڭ بەزى جەھەتلەردىلا ئارتۇقچىلىقى بار دەپ ئۇلارنىڭ ھەقلىرىگە چەك ـ چېگرا قويدى. ئەگەر ئەر بىلەن ئايال قۇرئان كەرىم ئۇگەتكەندەك تەربىيە ئۆزىنىڭ **ھوقۇقىنى** تونۇسا ۋە شۇ بويىچە ئىش قىلىدىغان بولسا تۇرمۇشلىرى خوشال ـ خورام ئۆتىدۇ. بۇ ۋاقىتلىق سەپەر ھاياتىدىن ئىبارەت بولۇپ بىر ـ بىرىگە يارەمچى بولۇپ داۋام قىلىدۇ.

ئايالالارنى كۆزگە ئىلماي پەس كۆرۈپ ئۇلارنى ئۆزىگە ھەمرا قىلمىسا بۇ دۇنيا تىرىكچىلىگىنىڭ ھېچ ـ بىر مەززىسى بولمايدۇ ھەمدە ياخشى ئائىلە ۋە دۇنيا

قولغا كەلمەيدۇ . راسۇلىللاھ، ھەزرەتلىرى ئۇممەتلىرىنىڭ مۇشۇنداق تۇرمۇشىدىن قورقاتتى ۋە دۇنيادىن ئاشۇنداق ئۆتىشىدىن ساقلىنىش ھەققىدە نەسىھەتلەر قىلاتتى. بۇ ھەدىستە ئېيتىلغان سۆزلەر بولسا شۇ نەسىھەتلەرنىڭ بىرسىدۇر .

كىتاپ يازغۇچىلاردىن بىر كىشى، ئىسلام ئائىلىسى بىلەن خىرىستىيان ئائىلىسىنى سېلىشتۇرۇپ مۇنداق دەيدۇ: خىرىستىيانلارنىڭ يۇقۇرى تەبىقىدىكى ئائىلىلىرىگە قارىڭ: ھەقىقى ئائىلىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى كۆرۈپ ھەيران قالىسىز. خىرىستىيانلاردىكى ئائىلە ھاياتى بىز مۇسۇلمانلاردا يوق. خىرىستىيانلاردا، ئائىلىدىكى ھەر - بىرىشەخىس ئارىسىدا بىر - بىرىگە بولغان مۇھەببەت ۋە تۇتاشلىق بىر - بىرى ئۈچۈن جېنىنى پىدا قىلىشقا تەييار تۇرۇش ئادەتتىكى ئىشلاردۇر. ئاددىسى ئاش - تاماق يېگەندە ئۈيىگە بېرىپ قارايدىغان بولسىڭىز، تاماق ئۈستىلىنىڭ تۆردە دادىسى، ئۇنىڭ يېنىدا ئانىسى ۋە ئۇلارنىڭ ئەتراپىدا بالىلىرى ئولتۇرغىنىنى كۆرىسىز، بىرسى گۈناھ قىلسا باشقىلىرى تىڭشاپ ئولتۇرۇدۇ، چوڭلاردىن كىچىكلەر بىلىم ۋە تەربىيە ئالىدۇ، دادا بولسا ھەم مەجلىسنى ھەم سۆز تەرتىپلىرىنى باشقۇرۇدۇ خاتا سۆزلەرنى تۈزۈتۈدۇ، كەم يىرى بولسا تولۇقلايدۇ. چۈشۈنەلمىگەن تەرەپلەرنى چۈشەندۈرىدۇ، مانا بۇ قانداق دېگەن ئېسىل ئولتۇرۇش ھە؟... ۋاي ئىست! بىز مۇسۇلمانلار بولساق بۇلارنىڭ بىرىگىمۇ توغرا كەلمەيدىغان چاكىنا ياسىنىش، تەرتىپسىز ئولتۇرۇپ - قوپۇشنىلا بىلمىز شۇنىڭدەك كىيىم - كېچەك قېلىپى بولۇپ يۈرۈشنى ياخشى كۆرىمىز. يۇقۇرقىدەك ياخشى ئادەتلەرنى ھېچ دورىمايمىز. بىز ئۆز دىنىمىزنىڭ تەلىۋىگە قارىغاندا ئائىلە ئىچىدە بىرلىك ۋە مۇھەببەت ئۇرۇغى چېچىش توغرىسىدا ئۇلارغا ياخشى ئۇلگە بولۇشقا تىگىشلىك ئىدۇق. ئەگەر ئۇلارنى دوراشتىن نۇمۇس قىلساق راسۇلىللاھ ئەفەندىمىزنىڭ « سىلەرنىڭ ياخشىلىرىڭلار ئايال - بالىلىرىڭلارغا ياخشى بولغىنىڭلاردۇر » دېگەن سۆزىدىن ئىبرەت ئېلىشىمىز كېرەك ئىدى. بىزدە نۇرغۇن ئەرلەر بار، قىلچىلىك ئەھمىيىتى يوق ئىشلار ئۈچۈن ئايالىلىرىنى تىللايدۇ، بالىلىرىنى ئۇرۇدۇ قىينايدۇ، شۇنداق چاغدا ئايالى بىر ئېغىز گەپ قىستۇروپ قويسا « سەن جىمتۇرا! » دەپ ۋاقىرايدۇ. كۆپئۈنچە ۋاقىتلاردا ئۇرۇپمۇ قويىدۇ تېخى. مۇنداق ئائىلىدە قانداق راستچىللىق قانداق بەرىكەت بولسۇن!

مۇشۇ ھەدىس مۇناسىۋىتى بىلەن ئىككىنچى بىر كىتاپ يازغۇچى: « ئايالىلارغا شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان بولۇشتا، تۇرمۇشىغا ئېتىۋار بېرىش جەھەتتە قود ناپالىون (ياۋروپا ئىجتىمائى تۇرمۇش قانۇنى بولسا كېرەك) دا بىرمۇ مادداً يوق. قود ناپالىون ئەمەس ھەتتا بۈگۈنكى ياۋروپا نىزامنامىلىرىدە راسۇلىللاھ، ھەدىسىدەك ئايالىلارنى يۇقۇرى كۆتەرگەن بىر نىزام مادداسىنى تېپىش تەس. ھالبۇكى ھەدىسلەر ئەرەپلەر ئىچىدە ئەمەس بەلكى پۈتۈن دۇنيا بويىچە ئايالىلارنىڭ بارلىق ھوقۇقىدىن مەھرۇم (چەكلەنگەن) بىر چاغدا مەيدانغا كەلگەن ئىدى. بۇ چاغدا ئەرەپلەر ئۆز قىزلىرىنى تىرىك كۆمۈۋېتەتتى. شۇ ۋاقىتنىڭ ئەڭ مەدەنىيەتلىك مىللەتلىرىدىن بولغان رۇملار ۋە ئىرانلىقلارنىڭ كۆز قارىشىدا ئايالىلارنىڭ ئورنى ئەسىرلىكتىن ئىبارەت ئىدى » دەيدۇ.

ئۇلار گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئەمدى مۇشۇ ھەدىس شەرىفنىڭ تەلىۋىگە قارىغاندا ئايالىلار ئۆچۈن ئەرلەر ئۈستىگە مۇشۇ ئىشلار لازىم. ئايالىنى چىن كۆڭلى بىلەن سۆيۈپ، ئۇنى ئۆزىگە ئەڭ ئىشەنچلىك ھەمرا دەپ بىلىش، ئۇنى ھەر ـ خىل قىينىچىلىقلاردىن ساقلاپ قېلىش، ئۇنى دۇنيانىڭ بوران ـ چاپقۇنلىرىدا مۇھاپىزە قىلىش، ئۇنىڭ بىلەن يۇمشاق سۆزلىشىش، ئارتۇق ئويۇن ـ چاقچاق قىلماي ياخشى ۋە پايدىلىق گەپ قىلسا ئۇنى ئاڭلاپ ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىش، گەپ توشۇيدىغان، غەيۋەت قىلىدىغان ئايالالارغا يېقىن كەلتۈرمەسلىك، مال ـ مۈلۈكنى بۆزۈپ ۋاقىتنى بىكارغا ئۆتكۈزمەسلىك ئۆچۈن ھەمىشە ئاگاھلاندۇرۇپ تۇرۇش، ئۆزى بار يەردە ئۇنى كىشىلەرگە ماختاپ بەرمەسلىك، ھەر ـ ھالدا ئايالىنىڭ يارىماس خۇي ـ مىجەزلىرىنى ياخشى مۇئامىلە قىلىپ تۈزۈتۈپ تۇرۇش ۋە شۇ ئىشى ئۈچۈن ئاللاھ تائالادىن ساۋاپ ئۈمۈت قىلىش بۇلاردىنمۇ تولاراق ھالال بىلەن ھارامنى پەرىق ئېتىش، ھالال بىلەن ھارامغا سەۋەپ بولىدىغان ئىشلاردىن خەۋەردار قىلىپ تۇرۇش لازىم.

مەسىلەن: كىشىنىڭ بالىسىنى ئىمتىش مەسىلىسىنى ئايالالار بىلمەسە، بۇنى ئىسلام شەرىئىتىگە مۇناسىۋەتسىز ئادەتتىكى ئىش دەپ تونىسا، ھالال ھارامغا سەۋەپ بولۇشى چوقۇم. بالا يىغلىغان چاغدا ئايالالار بىر ـ بىرىنىڭ بالىسىنى ئىمىتىپ قويىدىغان ئىشلار كۆپ يوز بېرىدۇ. لېكىن بۇنىڭغا ئۆز ۋاختىدا ئەھمىيەت بېرىلمەي سەل قارىلىدۇ، ھالبۇكى شەرىئەتتە بۇ بەك موھىم ئىشتۇر. (بىر شوراش بىلەن شۇ بالىغا ـ ئۇنى ئىمىتكەن يات ئايالنىڭ ئوغۇل ـ قىز ھەممە بالىسى ھەتتا ئاتا ـ ئانا ئاچا ـ سىڭىل نەۋرىلىرى ھارام بولۇپ، ئېلىش ۋە تېگىشكە بولمايدۇ).

ئىككى يېرىم ياشتىن ئاشمىغان ئوغۇل ياكى قىز بالا يات ئايالدىن قانچىسىنى ئەمگەن بولسا شۇ ئايالالارنىڭ ھەممىسى بۇ بالىغا تۇققان ئانىسىدەك بولۇدۇ ۋە ئۇ ئايالالارغىمۇ بۇبالىلار ئۆزى تۇققان بالىدەك بولۇدۇ. ئېلىش ۋە تېگىش ھارامدۇر. ئىمىلدەش تۇققانلار ئارىسىدا ئېلىش ۋە تېگىش بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن مۇشۇ بالا ئىمتىش مەسىلىسىنى ھەر كىم ئۆزىنىڭ ئايالىغا ئۇقتۇشى لازىم. ياخشى ئادەم بولۇش ئۈچۈن شۇنداق قىلىش كېرەك.

گەپنىڭ قىسقىسى شۇكى: ئەرلەرنىڭ خىزمىتى ئۆيىنىڭ تېشىدا بولسىمۇ راھەتلىنىش كۆڭۈل ئېچىشى، ئۆز ئائىلىسى ئىچىدە بولۇدۇ. بىر يىلدەك بولدى ئۆز ـ ئارا ئولتۇرىشىمىزدا بىر كىشى توغۇرلۇق گەپ قىلىشتۇق، ھەر قېتىمدا شۇ كىشى توغرىسىدا مۇسا ئەفەندى: « ئۇ كىشىنىڭ پۈتۈن كەيپ ـ ساپاسى ئۆز ئۆيى ئىچىدە، خوتۇن، بالا ـ چاقىسى قېشىدا » دېگەن سۆزنى تەكرارلىدى. بىر كىشىنىڭ ئەخلاقىنىڭ چىرايلىق ئىكەنلىگىگە شۇ كۆپايە قىلىدۇ. ھەر كىشىنىڭ ئۆز ئائىلىسى ئىچىدە دەم ئېلىشى ئۆز ئائىلىسى ئىچىدىكى ئولتۇرۇشلىرىغا قانائەت قىلىپ باشقىلارنى ئىزدىمەسلىكىگە قەدەر ئايالالارنى ھۆرمەت قىلىش ۋە ئائىلە دەرىجىسىنى كۆتۈرۈش بولمايدۇ.

تەرجىمەقىلغۇچى: ئابدۇلجېلىل قاراقا